אנטי-ישראליות ואנטישמיות — מאפיינים ומוטיבים משותפים

מנפרד גרסטנפלד

הנחה המונחת ביסוד האנטישמיות היא כי היהודים מגלמים את הרוע המוחלט. מסר זה הופץ באופן נמרץ במשך מאות שנים רבות. טענה מופרכת קיצונית זו ונגזרותיה העיקריות נותרו על כנן במשך דורות, אם כי גילוייהן התפתחו בהתאם לנסיבות. שלושת המשתנים המרכזיים המהווים יחדיו את מוקד שינאת היהודים הם אנטישמית דתית — ליתר דיוק, אפשר לקרוא לה אנטי-יהדות — אנטישמיות אתנית (גזענית) ואנטי-ישראליות או אנטי-ציונות.

חלקים נרחבים של הנצרות הפיצו את השנאה ליהודים במשך כאלפיים שנה. מצב זה השתנה בעשורים האחרונים, אם כי עד עצם היום הזה חלקים משמעותיים של העולם הנוצרי עודם ממשיכים את הדמוניזציה של היהודים. כאשר אליטות או מוסדות רבי-עוצמה מקדמים רעיונות במשך תקופה ארוכה מאד הם הופכים, בדרך כלל, לחלק בלתי נפרד מן התרבות של חברות.

היסודות התיאולוגיים-נוצריים לשנאת יהודים

בשנות ה-1960 ג'יימס פרקס (James Parkes) ניתח את הקונפליקט שבין הנוצרים לבין היהודים במהלך שמונה מאות השנים הראשונות של העידן הנוצרי. באשר לתקופה זו הוא הסיק: "היו סיבות רבות יותר ליהודי לשנוא את הנוצרי מאשר לנוצרי לשנוא את היהודי — וזאת בהסתמך על מקורות נוצריים בלבד."

פרקס הגיע גם למסקנה כי התפיסות התיאולוגיות הנוצריות בשלוש המאות הראשונות הניחו את היסודות לשנאה שעליהם נבנה "בנין-על נורא". אבני היסוד הראשונות הונחו "ברגע שבו לכנסייה היה הכוח לעשות זאת, בחקיקה של קונסטנטין ויורשיו."

פרקס התייחס לאנטישמיות המודרנית באומרו: "אם על קרקע שהוכשרה בקפדנות כה רבה, האנטישמים המודרניים הקימו מבנה של תעמולה גזענית וכלכלית, האחריות המלאה מוטלת בכל זאת על מי שהכשירו את הקרקע, יצרו את העיוות אצל האנשים ובכך הפכו את דברי ההבל לאמינים."[1]

הפצה מתמשכת של תיעוב קיצוני של היהודים על ידי הכנסיות הנוצריות חיזקה והגבירה את עוצמתו. הכנסיה המשיכה להגדיר את הרוע האבסולוטי במונחים תיאולוגיים וטענה כי כשם שלפני עשרות דורות, כביכול, אבות אבותיהם של היהודים הרגו את בנו של אלוהים, כך גם עתה מסוגלים היהודים לכל דבר רשע. דרגות החומרה של תעמולת השנאה האנטישמית משתנות בין ארצות שונות.

התשתית שהונחה על ידי הקתוליות, הלותרניות וכו', נושאת באחריות לחלק הארי של הלך-הרוח באירופה, אשר אִפשר את השואה. התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19 אימצו את אותו מוטיב עיקרי הקובע את הרשע המוחלט של היהודי. בד בבד עם הגרסה הדתית התפתחה האנטישמיות האתנית כצורה הראשית השנייה של שנאת היהודים. הנאציזם הגרמני והאוסטרי ותומכי הנאציזם הרבים במקומות אחרים הובילו לרצח עם כתוצאה מהשקפת עולם אנטישמית זו.

ד"ר **מנפרד גרסטנפלד** הוא יו"ר ההנהלה של המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה, מ"ג שימש בתפקיד של יועץ אסטרטגי למועצות מנהלים של תאגידים ברחבי העולם. בין ספריו בשנתיים האחרונות: *Europe's Crumbling Myths: The Post-Holocaust Origins of Today's Anti-Semitism* (JCPA, Yad Vashem, WJC, 2003); *American Jewry's Challenge: Conversations Confronting the 21st Century* (Rowman & Littlefield, 2005); *Israel and Europe: An Expanding Abyss?* (JCPA and Konrad Adenauer Stiftung, 2005).
תודה למיכאל בירנבאום ולאשליי פרי עבור הערותיהם.

השואה משנה את תדמיתו של היהודי

השואה הובילה לשינוי הדרגתי בתדמית השלילית של היהודים. עתה שונתה התמונה בחלקה, קמעא-קמעא והייתה לסמל של הקורבן האולטימטיבי. ברבות מן המדינות הדמוקרטיות באירופה, אם כי לא בכולן, הוביל הדבר במשך עשרות שנים לטאבו בכל הנוגע לאנטישמיות גלויה. טאבו זה היה חזק במיוחד בגרמניה, אף על פי שגם שם הוא הולך ונמוג בשנים האחרונות.[2] עם זאת, האנטישמיות בצורתה הסמויה נותרה בעינה בכל ארצות אירופה.[3]

רבים ממשיכים לדבוק בסטריאוטיפים אנטישמיים קלאסיים. משאלי דעת קהל מוכיחים כי בימים אלה עשרות מיליוני אירופים הם אנטישמיים בלב ונפש. בסקר שנערך ב-2002, מטעמה של הליגה נגד השמצה, בחמש מדינות: אוסטריה, שוויצריה, ספרד, איטליה והולנד, נמצא כי אחד מתוך חמישה משיבים "מחזיק בהשקפות אנטישמיות חזקות".[4]

בעיקר מאז מלחמת ששת הימים — כאשר גודל הניצחון של ישראל ניפץ את תדמית היהודי כקורבן — ולאחר מלחמת לבנון ב-1982 הופיע סוג שלישי של אנטישמיות הולכת וגוברת שהתמקדה בישראל כקולקטיב יהודי. בשנים האחרונות היא מתעצמת במהירות, כיוון שאינה נתקלת בהתנגדות הקיימת לשני הסוגים הקודמים של אנטישמיות, הנחשבים על ידי רבים כבלתי תקינים פוליטית.

יסודות משותפים

לשלוש הגירסאות של האנטישמיות יש כמה מאפיינים משותפים ובהם:

1. השיח המתקיים בנושא שנאת היהודים זוכה לקידום רב עוצמה. דמוניזציה זו פיתחה במשך השנים נושאי משנה מרכזיים, החוזרים על עצמם במסווים שונים. הם מחלחלים בהדרגה לתוך השיח של החברה. במשך השנים נעשות ההאשמות מסובכות יותר וקשה להתירן. על מצע זה בונים אויבי היהודים נדבכים נוספים, ככל שמתירות זאת הנסיבות, כאשר ברצונם להתקיף אישיות מסוימת או קבוצה, או לחפש שעיר לעזאזל במצב נתון.
2. המוטיב העיקרי, של היהודי שהוא התגלמות הרוע המוחלט, בא לידי ביטוי בהתאם להשקפות העולם השולטות בזמן נתון. היהודי מוקע כתמצית ה"אחר" כפי שהוא נתפס באותו רגע בזמן. כאשר הנצרות שלטה בהלך הרוח, הוצג היהודי כרוצח האל, האנטי-כריסט והשטן. בתקופות של לאומנות עזה, מוצגים היהודים כגורמים זרים קיצוניים. כאשר הדגש החברתי מושם על גזע, מוכרז הגזע היהודי כנחות ביותר. כאשר זרמים אידיאולוגיים מקדמים אוניברסליות, מדינת ישראל מושמצת כלאומנית, גזענית וקולוניאליסטית.
3. ההאשמה העיקרית של היות היהודי מרושע נחלקת לנושאי-משנה ובהם השאיפה לעוצמה. אפשר למצוא אותה בראש ובראשונה בקידומן של תיאוריות הקונספירציה — ובראשן "הפרוטוקולים של זקני ציון" — אולם גם בגירסאות רבות אחרות. גילגולים אחרים כוללים צימאון לדם, רצח ילדים, בצע כסף ואופי של תת-אנוש. כל אלה מקורם בעולמות של אנטישמיות נוצרית או גזענית ורבים מהם נפסלו, אולם לא נעלמו כליל אלא שבו והופיעו במערב בנוגע לישראל בימינו.
4. אחת ההאשמות הבסיסיות ששבה והופיעה היא כי ליהודים יש פגם גנטי חמור. התורות הנוצריות טוענות כי היהודי נולד אשם, כיוון שאבות אבותיהם של חלק מן היהודים אחראים, לפי טענתם, למותו של יוצר דתם. באנטישמיות הנוצרית היה קיים פתח מילוט: אפשרות להמיר את דתך ובכך, אם הכל הלך למישרין, לפטור עצמך מן הפגם המולד.

למרות זאת, כאשר התנצרו היהודים בהמוניהם בספרד של ימי הביניים, צף ועלה קריטריון גנטי חדש, כדי להפלות את המומרים ואת ילדיהם לרעה: טוהר הדם. הנאציזם הרחיק לכת וטען כי אין תקנה לפגמים הגנטיים של הגזע היהודי שנולד נחות ביותר ומסוכן מבחינה פתולוגית. המסקנה ההגיונית של תעמולת שינאה זו היא כי יש להשמיד את היהודים. זה אפשר את ה"פתרון הסופי" הרצח ההמוני של כל היהודים, שהתממש ב**שואה**.

בימינו, עבר נושא הפגם הגנטי מוטציה נוספת. בעיקר בקרב הערבים ובחוגי השמאל במערב נשמעות האשמות אנטישמיות כי מדינת ישראל נולדה בחטא. המומחה הישראלי למדע המדינה, שלמה אבינרי, ציין באירוניה: "זאת בניגוד למדינות ערב שהולדתן הייתה מהתעברות טהורה".[5] האופי האנטישמי של ההאשמות הולך ומתברר אם לוקחים בחשבון שאם אכן תקום מדינה פלשתינית שנייה בנוסף על ירדן, היא נולדה מתעמולה לרצח-עם, טרוריזם, פשעי מלחמה ושחיתות.

הנושא חוזר ומופיע, באופן קבוע, בטענה כי מקצת היהודים או הישראלים עשויים להימלט מגינוי בתנאי כי יתנגדו פומבית למדיניות הישראלית. הדבר מופיע, לעתים, במסעות סלקטיביים המציעים חרם אקדמי או אחר נגד ישראל, שבהם לעתים לא חל החרם על ישראלים המוכנים לצאת בגלוי נגד ממשלתם.[6]

דוגמה לתופעה זו התרחשה במארס 2006, כאשר כתב-עת בריטי לנושאי מחול, (*Dance Europe*, מחול אירופה), סירב לפרסם מאמר על הכוריאוגרפית הישראלית, סלי אן פרילנד (Freeland). העורכת התנתה את הסכמתה לפירסום המאמר בגינוי "הכיבוש" הישראלי על ידי פרילנד. היא סירבה והמאמר לא פורסם.[7] לעומת זאת, למסעות חרם כלכלי נגד ישראל אין יוצאים מן הכלל.

5. עם שינוי הנסיבות, לובשים הנושאים האנטישמיים העיקריים אדרות שונות, במשך המאות, לעתים בהתאם לנסיבות מקומיות. בחלוף העתים, נושאי-משנה מרכזיים מתפצלים ומשתנים, אולם רק לעתים נדירות נוספים נושאים עיקריים חדשים. בתקופה הפוסט-מודרנית, מוטציות ופיצולים אנטישמיים מתרבים במהירות. לכן האנטישמיות בת זמננו היא כה רבת-פנים והמאבק נגדה כה מסובך.

6. ההתקפות המילוליות על יהודים וישראלים משולבות לעתים בהתקפות פיזיות. שילוב זה הוא הוכחה ניצחת, אחת מני רבות, לחפיפה הגדולה של אנטי-ישראליות ואנטישמיות. דבר זה התבלט שוב בתגובות אירופיות רבות במשך מלחמת לבנון בקיץ 2006.

7. יהודים, ובימינו גם ישראל נמדדים על פי אמות מידה החלות עליהם, אך לא על אחרים. כפי שציין שר המשפטים הקנדי, לשעבר, ארווין קוטלר (Cotler): "האנטישמיות המסורתית שללה מן היהודים את הזכות לחיות כחברים שווי זכויות בחברה, אולם האנטי-יהדות החדשה שוללת את זכותו של העם היהודי לחיות כחבר שווה זכויות במשפחת העמים."[8]

מי שהיה סגן ראש ממשלת שוודיה מטעם המפלגה הליברלית, פר אולמרק (Ahlmark) ציין:

האנטי-ציונות כיום דומה מאד לאנטישמיות. אנטי-ציונים מסכימים לזכותם של עמים אחרים לרגשות לאומיים ולמדינה ברת-הגנה. אולם הם דוחים את זכותו של העם היהודי לתודעה לאומית משלו, המתבטאת במדינת ישראל ובשמירת ביטחונה. לפיכך, אין הם שופטים את ישראל באותם הערכים לפיהם נשפטות מדינות אחרות. אפלייה כזו נגד היהודים, נקראת אנטישמיות.[9]

דוגמה טיפוסית, עכשווית יותר, למוסר כפול כזה היא המועצה החדשה של האו"ם לזכויות אדם, אשר, לדבריו של שגריר ישראל לאו"ם בג'נבה, יצחק לבנון, "התמקדה בישראל בלבד, תוך התעלמות מוחלטת מצרכים דחופים אחרים בנושא זכויות אדם".[10] לדוגמה, המועצה לא קיבלה החלטת גינוי לרצח של יותר מ-200,000 בני אדם בדרפור ולא התייחסה כלל להפרות חמורות של זכויות האדם במדינות כמו סין, למשל.

8. בעוד שלאחרונה הכוחות העיקריים בעולם המייחסים תכונות שטניות לישראל וליהודים באים מן העולם הערבי והמוסלמי, הרי שהנושאים והסמנטיקה אשר בהם הם משתמשים מתבטאים גם בחוגי השמאל הקיצוני והימין הקיצוני במערב. הדברים אמורים גם לגבי הזרם המרכזי במערב, אם כי בעוצמה פחותה. ניתן להמחיש זאת בצורה הטובה ביותר על ידי ניתוח קריקטורות אנטי-ישראליות ואנטישמיות, הנשענות על הסטריאוטיפים הקליטים והידועים ביותר ביעילותם.

9. תהליך האנטישמיות בצורתו הקיצונית מונה שלושה שלבים:
   - דמוניזציה
   - בידוד
   - סילוק

השלב האחרון ניתן לביצוע באמצעות גירוש או רצח. יהושע טרכטנברג (Trachtenberg) סיכם במשפט אחד כיצד השיטנה הנוצרית בימי הביניים" ראתה אותו בדמות מכשף, רוצח, קניבל, מרעיל, מנאץ שם שמים, נוהה אחר השטן לכל דבר וענין."[11]

על מידת הצלחתם של המשטינים בני זמננו עד עתה מעיד דו"ח על תדמיתה הבינלאומית של ישראל שערך *Anholt Nation Brand Index* (אינדקס אנהולט לסיווג אומות). הוא הגיע למסקנה כי דימויה של ישראל הוא השלילי ביותר שדירגנו מעולם ב-NBI והיא נמצאת בתחתית הדירוג כמעט בכל סוגייה."[12]

10. התפשטות האנטישמיות על כל צורותיה ברחבי העולם הואצה בעשורים האחרונים עקב שיפור אמצעי התקשורת. האינטרנט הוסיף אמצעים מהירים חדשים להעברת דעות קדומות, כולל אנטישמיות.[13] הדבר מכונה "שנאה וירטואלית". היא משחקת תפקיד חשוב במלחמה העולמית הפוסט-מודרנית נגד ישראל ונגד היהודים.[14] הנאציזם השתמש ביעילות בתקשורת המונים להשטנת היהודים. האינטרנט ממלא תפקיד דומה ובמהירות רבה יותר.

ההשפעה שיש לתקשורת בת זמננו זוהתה בדו"ח החקירה שערכה ועדת הפרלמנט הבריטי על כל מפלגותיו בנושא האנטישמיות, שפורסם בספטמבר 2006: "עתה יכולה האנטישמיות להיות מופצת מהר יותר ורחוק יותר מאשר בזמנים עברו. רשתות הטלוויזיה הממלכתית של מצרים ושל סוריה משדרות תעמולה אנטי-יהודית למיליוני בתים, כולל בבריטניה וארגוני ימין קיצוני ואסלם רדיקאלי משתמשים באינטרנט כאמצעי עיקרי במסעות השנאה שלהם."[15]

אנטי-ישראליות

קיצת המדרגה באנטי-ישראליות בשלהי המאה ה-20 ובראשית המאה ה-21 — תופעה של שנאה, אשר היתה קיימת במשך עשרות שנים ברמות נמוכות יותר — הפתיעה את העולם היהודי ואת ישראל. היבטים מסוימים של האנטי-ציונות כגרסה של האנטישמיות תוארו כבר זמן רב קודם לכן בידי סופרים אחדים.

ב-1979 כתב ז'ק גיבט (Jacques Givet) בנוסח הצרפתי המקורי של ספרו (*The Anti-Zionist Complex*) (התסביך האנטי-ציוני): "האנטי-ציוני הופך לאנטישמי בגלוי ברגע שהוא גולש מעבר לביקורת על מדיניותה של ממשלת ישראל (עיסוק חביב על הישראלים עצמם) וקורא תגר על עצם קיומה של מדינת ישראל."[16]

בצרפת קמות מוטציות חדשות של אנטישמיות לבקרים, החפיפה שבין אנטישמיות לבין אנטי-ישראליות התרחשה מוקדם יותר. הדבר קשור, בחלקו, לאינטלקטואלים שמאלנים רבים. אחת הפעמים שבהן נתגלתה התופעה הייתה במשך התקופה המכונה "עלילת הרופאים" ב-1953. רופאים יהודים בברית המועצות הואשמו בגרימת מותם של אישים פוליטיים מובילים באמצעות אבחנה וטיפול מוטעים. הדבר לווה במערכה נגד קוסמופוליטיות וציונות.

אינטלקטואלים קומוניסטים בצרפת ארגנו מיפגש הזדהות גדול בפריז. רבים מבין הדוברים הסבירו כי זהו נוהג תקין לחשוד ברופאים בהרעלת אנשים, לפי התפיסות שבהם התיחס מנגלה באושוויץ ליהודים. רופא יהודי אמר בפומבי, שבהתחשב בהתנהגותם של הגרמנים במשך מלחמת העולם השנייה, אין לשלול את ההנחה כי יהודים או ציונים החליטו להרעיל אישים סובייטים.[17]

דיפלומט ישראלי בדימוס, שהוצב בשגרירות ישראל באוסלו בראשית שנות ה-1980, סיפר כיצד הוזמן להרצות בפני המטה הכללי של הצבא הנורבגי על האסטרטגיה הצבאית של ישראל. בעת השאלות, שאל אחד הגנרלים מדוע היהודים "צלבו את אלוהינו." הדיפלומט הישראלי שאל את השואל מה לשאלתו ולנושא ההרצאה. השיב לו השואל כי הוא ניצל את ההזדמנות לשאול את השאלה מכיוון שהדיפלומט הוא היהודי הראשון אותו פגש מעודו ויש להניח כי הוא יכול להשיב לו, כיוון שאבות אבותיו היו, ודאי, אחראים לכך. הדיפלומט, מצדו, הציע לשואל להתקשר לשגריר איטליה, כיוון שהוא עשוי להיות צאצא של הרומאים שהכריזו על פסק הדין.[18]

חלפו שנים רבות עד שהציבור הרחב קיבל, בהסתייגויות רבות, כי האנטישמיות והאנטי-ישראליות חד הם. ב-2004, בדו"ח שהכין זאן-קריסטוף רופין (Jean-Christophe Ruffin), מומחה לזכויות אדם, עבור שר הפנים הצרפתי, הוא קשר במפורש את האנטישמיות אל הלך הרוח האנטי-ישראלי השורר במדינה: "אין זה מתקבל על הדעת להיאבק היום באופן פעיל בצרפת נגד האנטישמיות בצורותיה החדשות מבלי לנסות באופן כולל לאזן מחדש את השקפת העולם הרווחת בציבור על המצב במזרח התיכון."[19]

בדו"ח שפרסמה ב-2006 הוועדה האמריקאית לזכויות אזרח, תחת הכותרת "אנטישמיות בקמפוס", היא קבעה, בין היתר, כי "תעמולה נגד ישראל או נגד הציונות אשר הופצה בקמפוסים רבים כוללת יסודות אנטישמיים, לרבות סטריאוטיפים אנטי-יהודיים נושנים והשמצה." עוד קבעה הוועדה כי:

> מבחינה מוסרית, שנאה אנטישמית עיוורת איננה מצערת פחות גם כאשר היא מוסווית כאנטי-ישראליות או אנטי-ציונות.

וכן כי:

> יש ראיות משמעותיות המוכיחות כי מחלקות ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטאות רבות מספקות מצגות אקדמיות הלוקות בחד-צדדיות ושנויות במחלוקת, ויש כאלה המדכאות כל דיון בנוגע לישראל.[20]

ב-2006 בדוח של ועדת הפרלמנט הבריטי על כל מפלגותיו בנושא האנטישמיות נכתב:

דיון באנטי-ציונות עלול להיות נגוע בנושאים אנטישמיים, בדרכים שונות וברמות שונות של כוונה. אפשר להשתמש בדיון בכוונה תחילה כאמצעי להסוות או לבטא דעות קדומות נגד יהודים. קשה להגיב על כך מכיוון שיש קודם כל לזהות ולהסביר את האנטישמיות המסתתרת מאחורי השפה והדימויים. לדוגמה, מפלגת הימין הקיצוני עשוייה להשתמש במושגים "ציוני" ו"ציונות" במקום "יהודים" ו"יהודי."[21]

המכשול העיקרי בחשיפת המוטציה הגזענית של האנטי-ציונות היה העדרה של הגדרה עכשווית ומקובלת על הכל של האנטישמיות. ניסיון חשוב להגדיר את האנטישמיות "החדשה" נעשה על ידי קוטלר. הוא כבר הסב תשומת לב לכמה נקודות, אשר נכללו מאוחר יותר בהגדרת האנטישמיות של ה-EUMC – (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia), המרכז האירופי למעקב אחר גזענות ושנאת זרים, כגון הקריאות להשמדת ישראל והעם היהודי, ההאשמות בהשתלטות הנאציזם על ישראל ובטיפול המפלה לרעה של ישראל באמצעות שלילת השוויון בפני החוק.[22]

מבחן בזק

בתקופת כהונתו כשר לענייני ירושלים והתפוצות בממשלת ישראל, פיתח נתן שרנסקי נוסחה פשוטה וקרא לה מבחן ה-"3D", כדי לסייע בהבחנה בין ביקורת לגיטימית על ישראל לבין האנטישמיות:

דמוניזציה, דו-פרצופיות של סטנדרטים כפולים ודה-לגיטימציה.

הוא כתב:

> ה-"D" הראשון הוא מבחן הדמוניזציה. כאשר המדינה היהודית מתוארת כשטנית; כאשר מנפחים את מעשיה של ישראל מעבר לכל פרופורציה הגיונית; כאשר נעשות השוואות בין ישראלים לנאצים, בין מחנות הפליטים הפלשתיניים לבין אושוויץ — זוהי אנטישמיות ולא ביקורת לגיטימית על ישראל.
>
> ה-"D" השני הוא מבחן הדו-פרצופיות — הסטנדרטים הכפולים. כאשר הביקורת על ישראל נמתחת באופן סלקטיבי; כאשר ישראל היא היחידה המואשמת על ידי האו"ם בהפרת זכויות אדם, בשעה שהתנהגותן של מדינות הידועות כמפירות זכויות אדם, כדוגמת סין, איראן, קובה וסוריה, זוכה להתעלמות גמורה; כאשר, מבין כל שירותי האמבולנסים בעולם, נשללת קבלתו של ארגון מגן דוד אדום בלבד לארגון הצלב האדום הבינלאומי — זאת אנטישמיות.
> ה-"D" השלישי הוא מבחן הדה-לגיטימציה. כאשר הזכות הבסיסית להתקיים נשללת מישראל לבדה מבין כל עמי העולם — גם זאת היא אנטישמיות."[23]

לאחר כמה שנים של שכיחות גבוהה של תקריות אנטישמיות, אימץ OSCE (Organization for Security and Cooperation in Europe — הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה) את הצהרת ברלין באפריל 2004. מסמך זה מכיר בכך כי האנטישמיות "בעקבות גילויה ההרסני ביותר בתקופת השואה לבשה צורות וביטויים חדשים." המסמך אף מצהיר "באופן שאינו משתמע לשתי פנים, כי התפתחויות בינלאומיות או נושאים מדיניים, לרבות בישראל או בכל מקום אחר במזרח התיכון, לעולם אינם יכולים להצדיק אנטישמיות."[24]

■ ההגדרה המוסכמת של EUMC

בדו"ח בנושא האנטישמיות בשנת 2004 שהגיש המרכז האירופי למעקב אחר גזענות ושנאת זרים – EUMC) European Monitoring Center on Racism and Xenophobia), הוא ציין את העדרה של הגדרה מוסכמת על הכול למושג זה.[25] קבוצה קטנה של ארגונים חוץ פרלמנטריים יהודיים נתבקשה להכין הגדרה כזו. טקסט מפורט זה נתקבל לאחר מכן יותר ויותר. דוגמה אחת לקבלת הגדרה זו נמצאה כאשר נציגים שהגיעו לוועידת OSCE בקורדובה, במאי 2005, התייחסו אליה תדיר. דוגמה נוספת הייתה כאשר דו"ח החקירה הכל-מפלגתית הפרלמנטרית הבריטית בנושא האנטישמיות המליץ כי "ההגדרה המעשית של EUMC לאנטישמיות תאומץ ותקודם על ידי הממשלה והמוסדות לאכיפת החוק."[26]

וזו לשון ההגדרה השימושית:

> אנטישמיות היא תפיסה מסוימת לגבי יהודים, העלולה להתבטא בשנאה כלפיהם, ביטויים מילוליים וגילויים פיזיים של אנטישמיות המופנים כלפי יחידים יהודים או לא-יהודים ו/או כלפי רכושם, כלפי מוסדות קהילה יהודיים ומרכזי דת ופולחן.

נוסף על כך, גילויים כאלה עלולים להיות מופנים כלפי מדינת ישראל, הנתפסת כקולקטיב היהודי. האנטישמיות מאשימה תכופות את היהודים בקשירת קשר לפגוע באנושות ולעתים מזומנות מאשימה את היהודים "בגרימת כל עוולות העולם". הדבר מתבטא בדיבור, בכתב, באמצעים ויזואליים ובפעולות, ובייחוס סטריאו־טיפים מרושעים ותכונות אופי שליליות.

המסמך המכיל את ההגדרה השימושית מגיש סדרה של דוגמאות עכשוויות לאנטישמיות. אחת מהן היא: "האשמת היהודים כעם, או את ישראל כמדינה, בהמצאה או בהגזמה של השואה."

המסמך קובע גם כי "ביקורת על ישראל ברמה דומה לזאת הנמתחת על כל מדינה אחרת אינה יכולה להיחשב כאנטישמיות." הוא מפרט סדרת דוגמאות המראות כיצד האנטישמיות יכולה להתבטא בהקשר לישראל.

- שלילת זכותו של העם היהודי להגדרה העצמית, למשל, על ידי טענה כי קיומה של מדינת ישראל הוא מאמץ גזעני.
- החלת סטנדרטים כפולים על ישראל באמצעות דרישות להתנהגות שאין מצפים לה משום אומה דמוקרטית אחרת.
- שימוש בסמלים ודימויים הקשורים באנטישמיות קלאסית (לדוגמה, טענות כי היהודים הרגו את ישו או עלילות דם) כדי לאפיין את ישראל.
- השוואות בין מדיניותה העכשווית של ישראל למדיניותם של הנאצים.
- הטלת אחריות קולקטיבית על היהודים למעשיה של מדינת ישראל.[27]

■ קריקטורות

ההגדרה של EUMC הופכת בהדרגה לאמצעי משמעותי בזיהוי האופי האנטישמי של האנטי-ישראליות. אולם, הגילויים המורכבים נותרו קשים לניתוח עקב אין-ספור הגרסאות שלהם. הדרך היעילה ביותר להוכיח כיצד האנטי-ישראליות משתמשת באותם נושאי ליבה ונושאי-משנה שבהם משתמשת גם האנטישמיות הדתית והגזענית, היא באמצעות ניתוח של קריקטורות אנטי-ישראליות עכשוויות.

מי שיוצר קריקטורות עבור תקשורת ההמונים חייב לפנות אל סטריאוטיפים קלים לזיהוי הרווחים בקרב קהל הצופים. (בעת ובעונה אחת הם מחזקים עוד יותר את אותם הסטריאוטיפים.) כיוון שהציבור הרחב אינו מתוחכם, הדבר מגביל את מספר נושאי המשנה שהקריקטוריסט יכול להשתמש בהם כדי לתאר את ישראל, הישראלים והיהודים כרוע המוחלט ולעשות בהם שימוש חוזר ונשנה. אמנת הם נארזים בדרכים רבות ושונות. ניתוח של הקריקטורות מאפשר זיהוי שיטתי של נושאים בסיסיים אלה. משעה שהדבר הובהר, אפשר להצביע על המוטיבים האנטישמיים הזהים המופיעים במקומות אחרים בחברה.

אריה סתיו ניתח דימויים אנטישמיים המופיעים בקריקטורות. הוא מציין כי הוא התרכז בעיקר "באופן שבו ישראל ותהליך השלום השתקפו בראי הקריקטורה הערבית, המשמשת כלי ביטוי ישיר, אוטנטי ובעל השפעה רבה על הדעות בעולם הערבי, שבו כמעט מחצית האוכלוסייה הם אנאלפביתים."[28]

המחלה של המאה

לפי קריקטורות אנטישמיות שפורסמו בעולם הערבי כבר נחקרו ונותחו, אולם יואל קוטק (Kotek), מומחה בלגי למדע המדינה, הרחיב עוד יותר את יריעת הניתוח של הקריקטורה האנטישמית בעולם הערבי בספר שפורסם, עד עתה, רק בצרפתית.[29]

נושא הליבה של היהודי המגלם את הרוע המוחלט בא לידי ביטוי, למשל, בקריקטורה שפורסמה לפני פרוץ האנתיפאדה הפלשתינית השנייה בדצמבר 1999, ב*אל-חיאת אל-ג'דידה*, כתב העת הרשמי של הרשות הפלשתינית.[30] קוטק מתאר אותה: "היא מציירת איש זקן, עטוי ג'לבייה, המסמל את המאה העשרים, הנפרד מאיש צעיר הלובש חולצת טריקו, המסמל את המאה העשרים ואחת. ביניהם ניצב יהודי קטן קומה עם מגן דוד על חזהו, מעליו מתנוסס חץ המצביע לעברו ועליו המילים: "המחלה של המאה".[31]

גרסה בת זמננו של מוטיב רצח-האל הנוצרי חזרה בקריקטורה ב*לה סטמפה* (*La Stampa*), יומון ליבראלי מוביל באיטליה — בזמן המצור על בית לחם — יצירתו של הקריקטוריסט הנודע ג'יורג'יו פוראטיני (Forattini). הוא צייר טנק ועליו מגן דוד, עומד בחזית כנסיית המולד שבתוכה ישו התינוק, הילה מעל ראשו והוא שואל: "האם הם יהרגו אותי שנית?" אולם, כוונות הזדון של הקריקטוריסט החטיאו את המטרה והקריקטורה העליבה את הנוצרים יותר מאשר את היהודים. אפשר בקלות לתת לה פירוש שלפיו הרוצחים הפלשתינים, אשר מצאו מקלט בכנסיית המולד שקולים עתה כנגד מייסד הנצרות.

דוגמה נוספת המתארת רעיון דומה נמצאה ב-1991, בקריקטורה ירדנית המראה את ישו על הצלב, המסמרים הנעוצים בידיו נוטפים דם, היוצר מגן דוד.[32] באופן מפתיע במקצת, מוטיב רצח-האל חוזר ונשנה גם בעולם הערבי, שהוא ברובו המכריע מוסלמי ולגביו ישו הוא נביא, אך לא בנו של האל.

השטן

היהודי המתואר כשטן, הוא התגלמות נוספת של הרוע המוחלט. בעיתון סורי מתואר השטן הציוני כיצור שעיר בעל זנב. הוא חובש כיפה שחורה לראשו וזקן שחור עוטר את פניו, שני אלה הם סטריאוטיפים יהודיים ולא ישראליים. על מצחו מתנוסס מגן דוד. בידיו הוא אוחז מוט ועליו מנורת שבעת הקנים.[33] זו דוגמה אחת מני רבות המוכיחה כיצד נושאים אנטי-יהודיים ואנטי-ישראליים מעורבים זה בזה.

בחברה האירופית החילונית בת זמננו רוצחי האל והשד השעיר נחשבים לדימויים שאבד עליהם כלח. הדימויים הנאציים הם המייצגים בני-זמננו של הרוע המוחלט. קריקטורה שהופיעה ב-2002 ביומון היווני *Ethnos* (*אתנוס*), המקורב למפלגת פסוק (Pasok הסוציאליסטית, שהייתה המפלגה השלטת באותה העת, הראתה שני חיילים ישראלים, הלבושים כנאצים, מגן דוד על קסדותיהם, דוקרים ערבים. הכיתוב: "אל תרגיש אשם, אחי. לא היינו באושוויץ ובדכאו כדי לסבול, אלא כדי ללמוד."[34] זו דוגמה אחת מני רבות המוכיחה כיצד אנטי-ישראליות ואנטישמיות חופפות או מתמזגות.

דמותו של היהודי כנאצי חוזרת ונשנית תכופות, בציורים ערבים או אנטישמיים אחרים. קריקטורה שהופיעה באל-אח'באר המצרי מראה את אהוד ברק, אז ראש ממשלת ישראל, לבוש במדים נאציים, שפם של היטלר על פניו, דם נוטף מידיו."[35] ביומון *דגבלאדט* (*Dagbladet*), העיתון השלישי בגודלו בנורבגיה, שני ראשי ממשלה של ישראל, אריאל שרון ואהוד אולמרט תוארו כנאצים.[36]

בראשית 2006 הכריז העיתון הנפוץ האיראני, *המשאהרי*, (*Hamshahri*) על תחרות הקריקטורה "הטובה ביותר" בנושא השואה.[37] הקריקטורות שהוגשו כללו את רוב המוטיבים המוזכרים לעיל.

הצגתם של ישראלים כנאצים הייתה נפוצה כבר בעולם הקומוניסטי. שמעון ויזנטל, במאמר שפירסם ב-1968, מצא כי שירות החדשות של גרמניה המזרחית היה הרבה יותר אנטי-ישראלי מאשר שירותי חדשות במדינות קומוניס־טיות אחרות. "ויזנטל הבחין כי המילים בהן השתמשה התקשורת המזרח גרמנית והתעמולה שם חרגה מעבר לפרשנות שהוצגה במדינות סוציאליסטיות אחרות. ביטויים מסוימים אף תאמו מילה במילה להערות שהופיעו בעבר בעיתונים ובכתבי-עת נציונל-סוציאליסטיים. עד מהרה

התברר כי מאמרים אנטי-ישראליים בגרמניה המזרחית נכתבו על ידי אותם אנשים אשר בתקופת הרייך השלישי פרסמו מאמרים אודות "הסכנה היהודית". לדוגמה, ב-14 ביולי 1967, הופיעה קריקטורה *בברלינר צייטונג (Berliner Zeitung)*, המתארת את משה דיין מעופף, כשידיו מושטות לעבר עזה וירושלים. לידו ניצב אדולף היטלר במצב של ריקבון. הוא מעודד את דיין במילים: "המשך, עמיתי דיין!"[38]

היהודים וישראל אחראים לכל האסונות

נושא הליבה לפיו היהודים וישראל הם התגלמות הרוע מתגלה גם בכתובים ובהצהרות בדרכים רבות ושונות. היהודי ובימינו גם ישראל מוצגים כאחראים לכל האסונות המתרחשים בעולם. היהודים הואשמו בהפצת מגפות, כמו **המגפה השחורה** במאה ה-14. מהעולם הנוצרי ועד העולם הלאומני עבר נושא הליבה תמורות. הגרמנים המציאו את אגדת "נעיצת הסכין בגב" (Dolchstoss), אשר הטילה על היהודים את האחריות לתבוסתה של גרמניה במלחמת העולם הראשונה. לאחר מכן השתמשו הנאצים בתואנה זו במערכות האנטישמיות הרצחניות שלהם.

ברמה המקומית, כאשר ילדים נוצריים נעלמו ונמצאו מתים, הואשמו היהודים לעתים ברציחתם, ממניעים דתיים. הייתה זו הגרסה הקלאסית של האנטישמיות. גרסה מודרנית אנטי-ישראלית נוצרה כאשר פרצה היסטריה המונית בצפון יהודה ושומרון במארס 1983. כמה ילדות מחטיבת הביניים בכפר עראבה חלו. הסימפטומים כללו התעלפות, סחרחורת, בחילה, כאבי ראש, כאבי בטן והפרעות ראייה. כמעט מייד לאחר מכן, הפלשתינים, בגרסה מודרנית של נושא עלילת הדם, האשימו את ישראל באחריות לחולי.

במשך השבועות הבאים עלה מספר החולים הפלשתינאים ביהודה ושומרון, בעיקר נשים צעירות, והגיע כמעט לאלף. חקירות שנעשו הן על ידי הפלשתינים והן על ידי הישראלים לא מצאו כל זכר לרעל. בהדרגה, התברר כי רבים מבין "החולים" זייפו את מחלתם, לעיתים בעידודם של המנהיגים הפלשתינים.

באחד המאמרים הראשונים על המקרה, רמז היומון *הארץ* כי היו סימנים לכך שישראל השתמשה בגז עצבים. המזכיר הכללי של הליגה הערבית האשים את ישראל בשימוש בגז נגד תלמידים פלשתינים. הרשויות בישראל הזמינו מומחים מהמרכזים לבקרה ולמניעה של מחלות (Centers for Disease Control and Prevention – CDC) באטלנטה, שהוא גוף מוביל בעולם בתחום האפידמיו־לוגיה. הם הגיעו למסקנה כי מחלתם של רוב החולים נובעת ה"מקור פסיכוגני הנגרם על ידי מתח נפשי."[39]

הרוצחים בפיגועי ה-11 בספטמבר

רוצחי ההמונים שביצעו את הפיגועים ב-11 בספטמבר 2001 היו ערבים המשתייכים לאל-קעידה. הארגון אף נטל אחריות למעשי ההרג ההמוני. למרות זאת, יתכן שרוב הערבים ומוסלמים אחרים בעולם מאמינים כי השירות החשאי של ישראל, המוסד, הוא האחראי למתקפה הרצחנית. דעה קדומה זו בצורותיה השונות מתפשטת יותר ויותר. עשרים ושבעה אחוזים מכל הקנדים מחוץ לקוויבק ו-38% מתושבי קוויבק סבורים כי "פעולותיה של ישראל היו 'הסיבה העיקרית' לפיגועי ה-11 בספטמבר."[40]

עוד בנושא זה, ההאשמות נגד יהודים וישראל שלובות זו בזו. יושב הראש של החקירה הפרלמנטרית הכל-מפלגתית בנושא אנטישמיות מציין כי הוא "קיים מפגש עם מוסלמים ידועי — שם ביורקשייר זמן קצר לאחר פיגועי ה-11 בספטמבר. הוא הזכיר את הפתעתו כאשר שמע מקצוענים ברמה גבוהה טוענים כי 'יהודים לא הופיעו לעבודה במגדלי התאומים ב-11 בספטמבר' וכי 'המוסד זייף את ההתקפה כדי להעמיד את המוסלמים באור שלילי'."[41]

סקר של פיו (Pew) העלה כי חמישים ושישה אחוזים מקרב המוסלמים בבריטניה סבורים כי המוסלמים לא ביצעו את המתקפה, לעומת 17 אחוזים בלבד הסבורים שהם אכן ביצעו אותה. המספרים המקבילים לגבי המוסלמים בצרפת הם 46 אחוזים לעומת 48; לגבי המוסלמים בגרמניה — 44 אחוזים לעומת 35; ואילו לגבי המוסלמים בספרד — 35 אחוזים לעומת 33.[42]

גרסאות נוספות להיות היהודים אחראים לכל הרוע שבעולם עולות לאחרונה מדבריו של נשיא איראן, מחמוד אחמדינג'אד, אחד מגדולי האנטישמיים הרצחניים בעולם. הוא אמר כי היהודים עומדים מאחורי הקריקטורות הדניות הלועגות לנביא מוחמד והצהיר: "הם [המעליבים את מייסד האסלאם] בני-ערובה בידי הציונים. ועל האנשים בארה"ב ובאירופה לשלם מחיר כבד על שהפכו לבני ערובה של הציונות."[43]

בפברואר 2006, *אל-ת'אוורה* (*al-Tawhra*) העיתון הנשלט על ידי ממשלת סוריה טען כי ישראל אחראית להתפשטותה של מחלת שפעת העופות. הוא כתב כי ישראל הפיצה את הוירוס במזרח הרחוק כדי להוליך את העולם שולל בעודה מתכוונת לתקוף את הערבים.[44]

לאחר מכן באותו החודש, המנהיג העליון של איראן, אייטולה חמנאי, טען כי הציונים וכוחות זרים ניצבים מאחורי הפצצת המסגד השיעי בעל כיפת הזהב בסמארה, עיראק, ב-22 בפברואר. אחמדינג'אד אמר כי "מעשים נתעבים אלה מבוצעים על ידי קבוצת ציונים וכובשים אשר נכשלו. הם כשלו לנוכח ההיגיון והצדק של האסלאם."[45]

המוטציות של נושא הליבה הן כמעט אין-סופיות. רורי מילר (**Miller**) אקדמאי שחקר את העמדות של האירים כלפי ישראל, מזכיר כי אנגוס או׳ סנודיי (**Ó Snodaigh**), הדובר לענייני חוץ וזכויות אדם במפלגת השין פיין בפרלמנט האירי, תאר את ישראל כ״אחד המשטרים הנתעבים והנבזיים ביותר עלי אדמות.״[46]

את העובדות המתארות משטרים חופשיים ולא חופשיים אפשר למצוא ב-***Freedom in the World*** (חירות בעולם), כתב-עת בהוצאת **Freedom House**, העורך כל שנה רשימת מדינות על פי הזכויות הפוליטיות וחירויות האזרח הנהוגות בהן. ב-2005 נמצאה ישראל בשליש העליון ובין 89 המדינות החופשיות. שמונה מדינות מוקמו בקטגוריה הנמוכה ביותר של מדינות לא-חופשיות. חמש מהן היו מוסלמיות: לוב, ערב הסעודית, סודן, סוריה וטורקמניס־טאן. שלוש הנוספות היו קובה, מיאנמר (בורמה) וקוריאה הצפונית.[47]

לשלוט בעולם

הנושא המרכזי של היות היהודים וישראל התגלמותו של הרוע בעולם, מסתעף למוטיבים משניים עיקריים החופפים בחלקם זה לזה. אחד מהם הוא כי כוחות הרשע, קרי היהודים וישראל, שואפים לשלוט בעולם. שוב, קריקטורה ערבית מתארת את המוטיב באופן תמציתי. בנדיב (Bendib), הקריקטוריסט האמריקאי ממוצא אלג׳ירי, ״עיצב קוף הנושא מגן דוד על החזה ויושב על כדור הארץ שעליו מצוירות דמויותיהם הזעירות של האפיפיור ושל ערבי. הקוף [כלומר, ישראל] אומר: ״ירושלים: מניו יורק עד קואלה לומפור, בירתה המאוחדת הנצחית של ישראל; כל השאר נתון למשא ומתן.״[48, 49]

תיאוריית הקנוניה הגיעה לשיאה בזיופים של *הפרוטוקולים של זקני ציון* בתקופת הצארים. היא שבה ומופיעה שוב ושוב בתוכניות הטלוויזיה הערביות, צורת תקשורת יעילה ומקיפה הרבה יותר מאשר הספר הכתוב. זיוף זה מודפס מחדש שוב ושוב ומופץ בהרחבה בעולם הערבי. אולם, בשנים האחרונות הוא פורסם גם במדינות מערביות רבות, ונורבגיה היא אחת הדוגמאות.[50] האמת היא שונה לחלוטין. בכל הנוגע לקנוניה בת-זמננו, לאחר כשלון הנאציזם והקומוניזם, הזרם הג׳יהאדי של האסלאם הוא התנועה הגדולה היחידה הזוממת באופן פעיל לשלוט בעולם.

תאוות בצע

נושא-משנה שני — הנגזר מן הראשון — הוא כי היהודים תאבי בצע ובאמצעות הכסף הם משחיתים את העולם. אומר קוטק: ״בנדיב מצייר את אלוהים המחזיק בשק שמן של דולרים ועליו כתובים שמותיהם של ארגוני היהודים הגדולים: הליגה נגד השמצה (ADL), השדולה היהודית למען ישראל (AIPAC), ארגון ציוני אמריקה (ZOA). אלוהים מושיט את ידו אל [הנשיא ג׳ורג׳ וו.] בוש השוחט ילד על מזבח *קרן ארץ הקודש* לילדים מוסלמים נזקקים. הכותרת אומרת: ״והדולר הכל-יכול [המיוצג על ידי אלוהים] אומר: ׳הקרב אותי, בן האיסלם, ולא...׳ וג׳ורג׳ בוש משיב: ׳קיבלת, אלוהים, אם זה ישפר את סיכויי לתקופת כהונה שנייה.׳ ״[51]

בהקשרים אחרים מתוארים היהודים כמרושעים וקמצנים.

מוטיב תיאוריית הקנוניה מופיע גם בצורות שונות ובחוגים רבים. הדבר התבטא בתקרית שאירעה בספטמבר 2006 (זמן קצר לאחר פרסום הדו״ח של החקירה הפרלמנטרית הכל-מפלגתית בבריטניה בנושא האנטי־שמיות, שבו נכתב ״נאמר לנו כי תיאוריות הקנוניה היהודית יוחסו לנושאים עכשוויים רבים.״[52]

בכינוס של המפלגה הליברלית דמוקרטית הבריטית אמרה הברונית טונגה (Tonge): ״לשדולה למען ישראל יש אחיזה איתנה בעולם המערבי, אחיזת ממון. אני חושבת כי קרוב לוודאי יש להם גם אחיזה מסוימת במפלגה שלנו.״ היא שבה וחזרה על הערותיה הקודמות המביעות אהדה לרוצחים המתאבדים הפלשתינים. יותר מעשרים חברי בית הלורדים מטעם המפלגות הגדולות גינו את אופן התבטאותה כ״חסר אחריות ובלתי הולם.״[53]

זואומורפיזם — היהודים וישראל כתת-אנושיים וכחיות

לעתים תכופות מגלמות הקריקטורות יותר מנושא-משנה אנטישמי עיקרי אחד. כך בקריקטורה, שהוזכרה לעיל, מעשה ידיו של בנדיב, המראה את ישראל בדמות קוף. נוסף על מוטיב הקנוניה היא מביעה גם מוטיב שני והוא שישראל או היהודים הם תת-אנושיים. קוטק מזכיר כי יהודים מוצגים לעתים קרובות כעכבישים, כערפדים צמאי דם וכתמנונים. הוא מספר כי הוא לא מצא שום בני אומה אחרת, חוץ מן היהודים, המתוארים בשיטתיות כערפדים. הוא מוסיף:

זואומורפיזם הוא נושא נפוץ מאד ברחבי העולם. כדי לגדף את היריב אפשר ליטול ממנו את צלם האנוש באמצעות הפיכתו לחיה. בקריקטורות נאציות, סובייטיות ורומניות, מתואר היהודי תכופות כעכביש המפריע לתהליך השלום. [הקריקטוריסט הלבנוני] סטאברו (Stavro) מצייר את [ראש הממשלה לשעבר] ברק, כעכביש עם מגן דוד על החזה המפריע לתהליך השלום.״

תועמלנים נאצים טענו תכופות כי היהודים הם כמו עכברושים ומקקים. דמוניזציה זו הייתה הצעד הראשון בדרך להשמדה, מילה המיוחסת לשרץ ושימשה את הנאצים כביטוי בלשון נקייה לרצח שיטתי. צורות

התבטאות אלה, השוללות מהאנשים את צלם האנוש שלהם ומשוות אותם לחרקים, מושרשות עמוק בתרבות הגרמנית גם בהתייחס ללא-יהודים.[54]

לדוגמה, ב-2005 פרנץ מונטפרינג (Muentefering), מי שהיה יושב ראש המפלגה הסוציאליסטית הגרמנית (SPD) ועתה סגן הקנצלר בממשלת גרמניה כינה כמה מהמשקיעים הזרים "ארבה" המרוקנים חברות מנכסיהן ועוברים הלאה.[55] אוסקר להפונטיין (Lafontaine), לשעבר יושב ראש המפלגה הסוציאליסטית הגרמנית ועתה מנהיג מפלגת השמאל הסכים לדבריו והוסיף כי הקנצלר שרדר ומונטפרינג גם הם "ארבה", כיוון שהם הרסו את גרמניה כמדינת רווחה.[56] בערך באותו הזמן, האיגוד המקצועי הגדול של עובדי תעשית המתכת בגרמניה (IG Metall) פרסם על שער ירחונו "*Metall*", קריקטורה המשווה את המשקיעים האמריקאים ליתושים [מוצצי דם].[57]

הצימאון לדם, רצח ילדים

גרסה רביעית של נושא הליבה של היות יהודים וישראלים מרושעים היא התאווה לקניבליזם והצימאון לדם המיוחסים להם. אם כי המקורות לגרסה זו נראים לעתים קרובות בעלילת הדם, המלומד ההולנדי פיטר ואן דר הורסט (van der Horst) בהרצאת הפרידה שלו ב-2006, אשר צונזרה על ידי אוניברסיטת אוטרכט, הצביע על קיום קו ישר העובר מאנטישמיות יוונית טרום-נוצרית עד לאנטישמיות המוסלמית בת זמננו.[58] עלילת הדם הנוצרית, הטוענת כי יהודים משתמשים בדמם של ילדים נוצרים למטרות דתיות, מקורה באנגליה בתקופת ימי הביניים.

ב-1994, א-*דסטור* (*A-Dastur*) הירדני הציג קריקטורה המראה כיצד ראש ממשלת ישראל המנוח יצחק רבין שופך דם על שטיח השלום.[59] מוטיב "הצימאון לדם" חזר גם בציורו של הקריקטוריסט סטיב בל (*Steve Bell*) בעיתון *גארדיאן* (*Guardian*) המראה את מנהיג השמרנים, מייקל הווארד (Howard) — יהודי — אוחז בידו כוס של דם ואומר: "אם אתה שותה מה שאני שותה, הצבע לשמרנים."[60]

מוטיב-משנה זה חופף לנושא המשנה החמישי, של היהודי כרוצח ילדים. מוטיב זה שב והופיע בצורתו האנטי-ישראלית בקריקטורה מאת דייב בראון (Brown), שפורסמה ב*אינדיפנדנט* (*The Independent*), המראה את ראש הממשלה לשעבר אריאל שרון כזולל ילדים. לאחר מחאות, מועצת העיתונות הבריטית לתלונות הציבור אישרה את הציור ולאחר מכן הוא זכה בפרס הקריקטורה הפוליטית לשנת 2003 מטעם החברה לקריקטורה פוליטית. התחרות התקיימה ב-25 בנובמבר 2003 בבניין השבועון *אקונומיסט* (*The Economist*) והפרס הוגש לבראון על ידי חברת הפרלמנט ממפלגת הלייבור והשרה לשעבר לסיוע חוץ, קלייר שורט (Short).[61]

נושא רצח הילדים חוזר בהאשמה כי צה"ל הורג בכוונה ילדים פלשתינים. הסמל לכך בחברה הפלשתינית הוא מותו של מוחמד א-דורה, אשר רבים סבורים כי נגרם כתוצאה מירי של הפלשתינים.

גישה מדעית וסקרים

הקריקטורות מניחות בסיס תבניתי לניתוח החפיפה הגדולה של אנטי-ישראליות ואנטישמיות. קיימים גם כלים להערכה מדויקת יותר של חפיפה זו. חוקרים באוניברסיטת ייל ניתחו סקר דעת קהל שערכה "הליגה נגד השמצה" בקרב 500 אזרחים בכל אחת מעשר מדינות אירופיות. הם מצאו כי הרגש האנטי-ישראלי "חוזה בקביעות את ההסתברות כי הבן אדם הוא אנטישמי, עם סבירות שאנטישמיות נמדדת עולה, עם שיעור הרגש האנטי-ישראלי."[62]

הדבר הולך ומתברר גם מסקרי דעת קהל שונים. משאל גדול בקרב 2,600 גרמנים נערך ב-2004 באוניברסיטת בילפלד (Bielefeld). שלושים ושניים אחוזים מן המרואיינים הסכימו, או הסכימו לרוב, עם ההצהרה: "בגלל מדיניותה של ישראל אני רוחש סלידה הולכת וגוברת כלפי יהודים". שישים ושמונה אחוזים הסכימו עם הטענה: "ישראל נוקטת מלחמת חורבן נגד הפלשתינים". חמישים ואחד אחוזים היו שותפים לדעה: "הדרך בה פועלת ישראל כלפי הפלשתינים אינה שונה בעיקרון מהתנהגותם של הנאצים כלפי היהודים בתקופת הרייך השלישי".[63]

משאל דעת קהל איטלקי שערך פאולו מרולה (Merulla) בסתיו 2003 הראה כי רק 43 אחוזים מן האיטלקים מגלים אהדה לישראל. 17 אחוזים מן הנשאלים סבורים כי היה טוב יותר אלו ישראל לא הייתה קיימת. עשרים אחוז מן הנשאלים חושבים כי היהודים באיטליה אינם איטלקים אמיתיים; 10 אחוזים חושבים כי היהודים משקרים כאשר הם טוענים שהנאצים רצחו מיליוני יהודים.[64]

משמעותי עוד יותר היה סקר דעת קהל שנערך ב-2003 בקרב 2,200 צעירים איטלקים בגילים שבין 14 ל-18. באופן כללי, שליש מהצעירים סבורים כי היהודים שולטים בעוצמה הכספית. 20%-25% מיחסים ליהודים תכונות שליליות וסבורים כי הם מובילים את הגזענות, חשים עליונות כלפי האחר, דבקים בכסף יתר על המידה ולעולם אין לסמוך עליהם באופן מוחלט. כ-20% חושבים כי היהודים מגזימים בדברם על השואה וקרוב ל-20% חושבים כי על היהודים "לשוב לישראל." ממצא זה מוכיח שוב עד כמה היסודות המוצקים של האנטישמיות והאנטי-ישראליות קשורים זה בזה.[65]

הסמנטיקה של האנטי-ישראליות מגלה לעתים קרובות הערות עם נימה אנטישמית. מדיניות ישראלית מוגדרת

כ"עין תחת עין", ביטוי שמשתמשים בו לעתים נדירות אם בכלל לתיאור מעשים חמורים הרבה יותר של מדינות אחרות. המילה "נקמה" היא ביטוי נוסף הקשור הרבה יותר לצה"ל מאשר לצבאות אחרים כגון האמריקאים או הבריטים בעיראק.

ג'ורג'-אלייה צרפתי (Sarfati), פרופסור לבלשנות בצרפת, חקר כיצד הופיעה האנטי-ציונות כאידיאולוגיה. הוא מצביע על העובדה כי המילה לא הופיעה כלל במילונים עד שנות ה-1970 ומוסיף: "הטקסטים האנטי-ציוניים 'המקובלים' החשובים הם בראש ובראשונה בדותות סובייטיות. אחד האידיאולוגים הסובייטיים הנעלים ביותר, טרופים קיטשקו (Kitchko) פרסם ספרים אנטישמיים אחדים בין 1963 לתחילת שנות ה-1980. ספרו הראשון, 'יהדות ללא כחל וסרק' מומן על ידי האקדמיה למדעים."[66]

קצה הקרחון

קריקטורות, ניתוחים מדעיים, סקרי דעת קהל וסמנטיקה מדגימים בפרוטרוט כי אנטי-ציונות היא גרסה חדשה של אנטישמיות. התנהגותם של אנטי-ישראלים מספקת הוכחות רבות נוספות. ב-2003, כתב ריצ'רד אינגרמס (Ingrams) בשבועון הבריטי *אובזרוור (Observer)*: "פיתחתי נוהג, כאשר מתעמתים אתי באמצעות מכתב לעורך המביע תמיכה בממשלת ישראל, אני מסתכל על החתימה כדי לראות אם הכותב הוא בעל שם יהודי; אם כן, אני נוטה שלא לקרוא אותו." הוא אף טוען כי על אלה המצדדים במדיניותה של ישראל לומר אם הם יהודים למען הגילוי הנאות. הוועדה לתלונות בעיתונות הבריטית מתייחסת לעמדתו של אינגרמס כלגיטימית.[67]

דוגמאות ספורות נוספות מכמה ארצות עשויות להמחיש עוד יותר את החפיפה שבין אנטי-ישראליות לאנטישמיות. ב-7 במאי 2002, סטודנטים יהודים באוניברסיטת סן-פרנסיסקו — שבה האנטישמיות נפוצה מזה כמה שנים — ארגנו הפגנת תמיכה בישראל. פרו-פלשתינים הפריעו להם עם סיסמאות כמו "לז.... את היהודים" ו"יהודים חזרו לרוסיה" וכן "חבל שהיטלר לא סיים את מלאכתו."[68]

פטריק קלוגמן (Patrick Klugman), שהיה אז נשיא האיגוד הצרפתי של סטודנטים יהודים ציין:

> בכמה קמפוסים של אוניבסיטאות כמו ננטר (Nanterre), וילטנוס (Villetaneuse) ויוסייה (Jussieu), האווירה הפכה קשה ביותר ליהודים. בשם העניין הפלשתיני נמתחת עליהם ביקורת חמורה כאילו הם חיילים ישראלים! אנחנו שומעים 'מוות ליהודים' בזמן הפגנות, האמורות להגן על העניין הפלשתיני. באפריל האחרון, [ב-2002] היה משרדנו מטרה לבקבוקי מולוטוב. כתנאי לגינויה של התקפה זו, דרשו המרצים כי האיגוד יצהיר על עמדה עקרונית נגד ישראל![69]

בהולנד, לפני שנים רבות, אלפי אוהדים של קבוצת הכדורגל פיינורד (Feijenoord) כבר שרו לקבוצת איאקס (Ajax) מאמסטרדם ששיחקה מולם: "יהודים לתאי הגזים."[70] זמירות דומות נשמעו גם במגרשי כדורגל אחרים בהולנד. לגרסה הרווחת יותר בשנים האחרונות נוסף אלמנט שנאה מזרח תיכוני: "חמאס, חמאס, היהודים לגז." איאקס איננו מועדון יהודי, אולם יש לו קבוצת אוהדים קנאית של לא-יהודים, אשר כחלק מתגובתם להתקפות הגזעניות קוראים לעצמם "יהודים". שירים אנטישמיים רבים מושרים גם על מגרשי כדורגל אחרים באירופה, למשל, בבריטניה, על ידי יריבי טוטנהם הוטספר (Tottenham Hotspur), מועדון לונדוני שיש לו אוהדים יהודים רבים.[71]

שני עתונאים הולנדים מספרים על דוגמה נוספת לערבוב בין אנטי-ישראליות לבין אנטישמיות:

> ב-13 באפריל 2002 התדרדרה הפגנה פרו-פלשתינית בכיכר דם [הכיכר המרכזית של אמסטרדם]. נשרפו דגלים של ישראל ושל אמריקה. הכרזות ששלטו ברחובות נשאו טקסטים כמו: "שרון הוא היטלר" ו"ששה מיליון — זה שקר!". בחזית מלון קרסנפולסקי (Krasnapolsky) הוכה איש חובש כיפה. המשטרה לא נקפה אצבע.[72]

במצעדיהם של מתנגדי הגלובליזציה ובהפגנות נגד מלחמה, אפשר, בדרך כלל, למצוא גם כרזות אנטישמיות ואנטי-ישראליות קיצוניות, הנישאות לעתים קרובות בידי מוסלמים. המארגנים מגלים על פי רוב סובלנות לתופעה.

מלחמת לבנון 2006

המלחמה בלבנון בקיץ 2006 סיפקה הוכחה נוספת ותמציתית כי אנטישמיות ואנטי-ישראליות הולכות יד-ביד. בתקופת המלחמה נערכה הפגנה "בהשתתפותם של צעירים מרוקאים רבים באמסטרדם, ובה אפשר היה לקרוא טקסטים כגון: 'יהודים, צבא הנביא מוחמד צועד'."[73]

לאחר המלחמה, פרסם הקונגרס היהודי האירופי מסמך שכותרתו: **תקריות ושיח אנטישמיים באירופה במשך מלחמת ישראל — חיזבאללה**.[74] להלן מספר דוגמאות המדגישות את החפיפה שבין אנטישמיות לאנטי-ישראליות.

ג'רלד גרוס (Grosz), מנהיג המפלגה הימנית, "הברית לעתידה של אוסטריה" (BZÖ), בהנהגתו של יורג היידר (Haider) דרש כי הקהילות היהודיות של וינה וגרץ "תפרסמנה ברבים גינוי של 'הרצח האכזרי והשפל'."[75]

דן קנטור, מזכיר המועצה המרכזית של הקהילות היהודיות בפינלנד, ציין כי:

> קבוצות שוליים של השמאל הקיצוני, המשתפות פעולה, לעתים קרובות, עם קבוצות אסלאמיות ב'תנועת שלום' כביכול, קיימו מצעדים שבועיים קטנים, בהם אפשר היה לראות שלטים המשווים את סמל מגן דוד לסמלים נאציים. קבוצות כאלה עושות הבחנה מזערית, אם בכלל, בין ישראל לבין יהודים פיניים מקומיים, קבע קנטור, אם כי "אין בכך כל חדש."[76]

בצרפת, המועצה המייצגת של יהדות צרפת (CRIF), דיווחה כי: "בערים שונות ברחבי צרפת התקיימו הפגנות תמיכה בלבנון, עם כרזות הקוראות בריש גלי 'מוות ליהודים — מוות לישראל' ועם סמלי מגן דוד מקושטים בצלבי קרס."

כרוז שנשלח לבית כנסת קורא: "עורי צרפת והצטרפי אלינו בהתנגדות למעשי הטבח של 'היהדות' בפלשתינים במולדתם... בצרפת, חובתך היא גם להילחם נגד היהודי. היהודי הוא האויב ויש לגרשם מהתקשורת, הכספים, המוסדות."[77]

בגרמניה, התקבלו יותר מ-300 מכתבים ב"מרכז הארגונים היהודים בגרמניה" (*Zentralrat der Juden in Deutschland*) (ארגון הגג של היהודים) "המתקיפים ישירות הן את הארגון והן את יהודי גרמניה בגלל התמיכה העיוורת בישראל ובזבוז כספי המדינה על תמיכה ב'מדינה פשיסטית' במזרח התיכון." המנהל האקזקוטיבי סטפן קרמר (Kramer), "כינה את כמות המכתבים האנטישמיים שנתקבלו 'מזעזעת את הנפש'. סטודנטים יהודים הוטרדו על ידי חבריהם לספסל הלימודים, מוסלמים ולא-מוסלמים, ותלונותיהם נתקבלו במוסדות הקהילה היהודית בברלין."[78]

בהולנד, יאן מרייניסן (Marijnissen) יושב ראש המפלגה הסוציאליסטית השייכת לשמאל הקיצוני, ביולי 2006, "השווה את הטרוריזם האיסלאמי במזרח התיכון לפעולותיה של המחתרת ההולנדית נגד הכובשים הגרמנים הנאצים במלחמת העולם השנייה". מרייניסן התנצל בסופו של דבר, אחרי שקיבל קיתונות של ביקורת. הוא עדיין טוען, כי קבוצות הטרור האסלאמיות הקיצוניות קיימות "בגלל הכיבוש הישראלי של פלשתינה, הנוכחות האמריקאית במזרח התיכון ותמיכת המערב במשטרים לא דמוקרטיים."[79]

בספרד, מאמר ש"הופיע ב*אל-מונדו* (*El Mundo*), [יומון מוביל], וכותרתו "קיץ של סיוט", (*Cauchemar Estival*), קשר בין גרמניה הנאצית לבין ישראל, תוך האשמת ישראל בשימוש בנימוקים שבהם השתמשו המנהיגים הנאציים כדי להצדיק "את תוקפנותה". המאמר ממשיך, "עתה קורבנות התקופה ההיא (שנות ה-1930) הפכו לתליינים... הקורבנות של היום נלקחים בשיטתיות כבני ערובה, נדחקים לחיות בגטאות וסגורים מאחורי חומה אימתנית."[80]

מוסר כפול

הסטנדרטים של מוסר כפול שמפגינות ממשלות כלפי ישראל הופגנו באופן משמעותי במלחמת לבנון. אם כי הוסתרו בדרך כלל תחת מסווה של הבעת דעות פוליטיות, אפשר להחיל את ההגדרה של ה-EUMC על הצהרותיהם של פוליטיקאים אירופיים מובילים. רבות מהן תואמות הגדרה זו של אנטישמיות.[81]

הסופר הבריטי פרדריק פורסיית (Forsyth) הביע תמיהה כיצד העזו הפוליטיקאים האירופים לכנות את תגובתה של ישראל למתקפות החיזבאללה 'חסרות פרופורציה', בשעה שמדינותיהם התנהגו באופן גרוע יותר במלחמה ביוגוסלביה:

> מדוע לא הזכירו המאשימים את סרביה?... ב-1999 חילות אוויר של חמש מדינות החברות בנאטו — ארה"ב, בריטניה, צרפת, איטליה וגרמניה החלו להביס את יוגוסלביה, ליתר דיוק, את המחוז הקטן וחסר ההגנה — סרביה. אנחנו לא היינו במצב מלחמה נגד הסרבים, לא הייתה לנו כל סיבה לשנוא אותם, הם לא תקפו אותנו ורקטות סרביות לא נפלו על ראשינו.[82]

יש גם דמיון בין תגובתם של יהודים במשך התפרצויות של אנטישמיות נוצרית לבין תגובות של יהודים החיים עתה במדינות מוסלמיות. קלמן סולטניק (Sultanik), חבר וותיק במועצת המנהלים של הסוכנות היהודית, נזכר כיצד כאיש צעיר בעיר מולדתו בפולין "בערב חג המולד הוסתו שכנינו הנוצרים עד לטירוף על ידי הכמרים בכנסיות, אשר הטיפו להם על צליבת ישו ועל אחריות היהודים למותו. לא העזנו לצאת מבתינו מפחד שיכו אותנו ואף גרוע מזה."[83] בימינו, מספרים יהודי מרוקו למבקרים יהודים כיצד הם שומרים על פרופיל נמוך מאד במשך תקופות של מתח בין ישראל לבין הפלשתינים או קהילות ערביות אחרות.

סיכום

לאור ראיות מכריעות המוכיחות כי אנטי-ישראליות היא גרסה עיקרית חדשה של אנטישמיות. השתיים חופפות זו את זו ולעתים מזומנות, אם כי לא תמיד, מופיעות ביחד. חלה התקדמות רבה בחשיפת הדמיון במאפיינים ובמוטיבים של האנטי-ישראליות ושני הסוגים העיקריים המוקדמים יותר של האנטישמיות, בגרסותיה הדתית והגזענית.

עם זאת, בעוד שקיימים ספרים רבים וספרות מקצועית מפורטת מאוד אודות צורות מוקדמות אלה של אנטישמיות, האנטי-ישראליות החדשה יותר מחייבת חקירה מפורטת הרבה יותר ועל אחת כמה וכמה מכיוון שביטוייה הפוסט-מודרניים מכוסים, לעתים קרובות, בשכבה עבה של הומניזם-מדומה ותקינות פוליטית. לכן, הם מסובכים יותר לניתוח ולחשיפה מאשר הסוגים המוכרים זה מכבר לציבור הרחב. ■

הערות

1 James Parkes, *The Conflict of the Church and the Synagogue*, Cleveland, NY, Meridian Books, 1961, pp. 375-376.

2 Andrei S. Markovits, "A New (or Perhaps Revived) 'Uninhibitedness' toward Jews in Germany", *Jewish Political Studies Review,* Vol. 18, Nos. 1 & 2, *Spring 2006, pp. 57-70.*

3 Manfred Gerstenfeld, *Europe's Crumbling Myths: The Post-Holocaust Origins of Today's Anti-Semitism*, Jerusalem: Jerusalem Center for Political Affairs, Yad Vashem, World Jewish Congress, 2003.

4 Anti-Defamation League, Press Release, "ADL Survey of Five European Countries Finds One in Five Hold Strong Antisemitic Sentiments; Majority Believes Canard of Jewish Disloyalty", NY, 31 October 2002.

5 הערה שנאמרה בשידור ואומתה עם המחבר.

6 Manfred Gerstenfeld, "How to Fight Anti-Israeli Campaigns on Campus", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 51, 1 December 2006.

7 Jonny Paul, "The Emergence of a Silent Academic Boycott of Israel", *EJPress*, 28 May 2006.

8 Robert Fife, "UN Promotes Systemic Hatred of Jews, MP Says", *National Post,* 2 April 2002.

9 Per Ahlmark, *Det ar demokratin, dumbom*! [Swedish], Timbro, 2004, p. 307.

10 Tovah Lazaroff, "UN Human Rights Council Singles Out Israel Again", *Jerusalem Post*, 28 November 2006.

11 Joshua Trachtenberg, *The Devil and the Jews*, NY: Meridian Books, 1961, p. 159.

12 "Israel's International Image", Anholt Nation Brands Index Special Report, Q3 Report, 2006.

13 Manfred Gerstenfeld, interview with Rabbi Abraham Cooper, "Antisemitism and Terrorism on the Internet: New Threats", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 20-A, 16 May 2004, <www.jcpa.org/phas/phas-20a.htm>; and Michael Whine, "Cyberhate, Antisemitism and Counterlegislation", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 47, 1 August 2006, <www.jcpa.org/phas/phas-047-whine.htm>.

14 Manfred Gerstenfeld, "The Twenty-First-Century Total War Against Israel and the Jews", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 38, 1 November 2005, 39, 1 December 2005.

15 Report of the British All-Party Parliamentary Inquiry into Antisemitism, para 20.

16 Jacques Givet, *The Anti-Zionist Complex*, Englewood, NJ: SBS Publishing, 1982, p. 39.

17 Manfred Gerstenfeld, interview with Simon Epstein, "Fifty Years of French Intellectual Bias against Israel", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 4, 1 January 2003.

18 מקור אישי — דוד זוהר.

19 Jean-Christophe Ruffin, "Chantier sur la Lutte contre le Racisme et l'antisémitisme" [French], Ministère de l'interieur, de la sécurité interieure, et des libertés locales, 30 October 2004.

20 "Campus Anti-Semitism", Briefing Report by the United States Commission on Civil Rights, Washington: USCCR, July 2006.

21 Report of the British All-Party Parliamentary Inquiry into Antisemitism, para. 89.

22 <www.jafi.org.il/agenda/2001/english/wk3-22/6.asp>.

23 Nathan Sharansky, "Foreword", *Jewish Political Studies Review*, 16, 3&4, Fall 2004, pp. 5-8.

24 Michael Whine, "Progress in the Struggle Against Antisemitism in Europe: The Berlin Declaration and the European Union Monitoring Centre on Racism and Xenophobia's Working Definition of Antisemitism", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 41, 1 February 2006.

25 "Manifestations of Antisemitism in the EU 2002-2003", European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, Vienna. For background on the process, see Michael Whine, "International Organizations: Combating Antisemitism in Europe", *Jewish Political Studies Review*, Vol. 16, Nos. 3-4, Fall 2004.

26 Report of the British All-Party Parliamentary Inquiry into Antisemitism, London: Stationery Office Ltd, September 2006, para. 26.

27 Michael Whine, "Progress in the Struggle Against Antisemitism in Europe".

28 אריה סתיו, *השלום: קריקטורה ערבית*, הוצאת גפן, 1999.

29 Joël et Dan Kotek, Au nom de l'antisionisme: L'image des Juifs et d'Israël dans la caricature depuis la seconde Intifada [French], Brussels: Edition Complexe, 2003.

30 *Al-Hayat al-Jadida*, 28 December 1999.

31 Joël et Dan Kotek, op. cit, 53.

32 *Al-Rai* [Jordan], 26 December 1991; Stav, op cit, 161.

33 *Al-Thawra*, Syria, 4 March 1993; Stav, op.cit., p. 202.

34 *Ethnos* [Greek], 7 April 2002.

35 *Al Akhbar*, 3 October 2000; Kotek, op. cit., p. 60.

36 Erez Uriely, "Jew Hatred in Contemporary Norwegian Caricatures", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 50, 1 November 2006.

37 Simon Freeman and Agencies, "Iranian Paper Launches Holocaust Cartoon Competition", *Times Online*, 6 February 2006.

38 J.H. Brinks, "Political Anti-Fascism in the German Democratic Republic", *Journal of Contemporary History*, 32, 2, April 1997, pp. 207-217.

39 Raphael Israeli*, Poison: Modern Manifestations of a Blood Libel*, Lanham, MD: Lexington Books, 2002.

40 Janice Arnold, "1 in 3 Canadians Blame Israel for 9/11", *Canadian Jewish News*, 14 September 2006.

41 Report of the British All-Party Parliamentary Inquiry into Antisemitism, para. 96.

42 "The Great Divide: How Westerners and Muslims View Each Other", Pew Global Attitudes Project, 22 June 2006, 4.

43 "Iran Blames US, Europe in Cartoon Crisis", AP, *New York Times*, 12 February 2006.

44 רועי נחמיאס, "עיתון סורי מאשים את ישראל בהתפשטותה של שפעת העופות במטרה להרוג ערבים", Ynet News, 9 בפברואר 2006.

45 "Ahmadinejad Warns West over Shrine Blast", Reuters, 23 February 2006.

46 Rory Miller, "Irish Attitudes Toward Israel", *Post-Holocaust and Anti-Semitism*, 49, 1 October 2006.

47 <www.infoplease.com/ipa/A0930918.html>.

48 Manfred Gerstenfeld, interview with Joël Kotek.

49 Joël et Dan Kotek, p. 69.

50 Erez Uriely, "Jew Hatred in Contemporary Norwegian Caricatures".

51 Joel et Dan Kotek, p. 71.

52 Report of the British All-Party Parliamentary Inquiry into Antisemitism, para. 96.

53 <http://www.timesonline.co.uk/article/0,,59-2370675,00.html>.

54 Manfred Gerstenfeld, interview with Joël Kotek.

55 Manfred Gerstenfeld, "Rewriting Germany's Nazi Past – A Society in Moral Decline", *Jerusalem Viewpoints*, 530, 1 May 2005.

56 "Lafontaine giftet wieder gegen Parteifreunde" [German], *Spiegel Online,* 22 April 2005.

57 <www.igmetall.de/metall/mai05/titel_voll.html>,

58 Pieter W. van der Horst, "De Mythe van het joodse kannibalisme (De ongecensureerde versie)" [Dutch], CIDI: Den Haag, 2006.

59 *A-Dastur*, Jordan, 4 April 1994; Stav, op. cit., p. 146.

60 Steve Bell, "Are You Drinking What We are Drinking? Vote Conservative", *Guardian,* 7 April 2005.

61 <www.politicalcartoon.co.uk/html/exhibition.html>.

62 Edward H. Kaplan, Charles A. Small, "Anti-Israel Sentiment Predicts Antisemitism in Europe", *Journal of Conflict Resolution*, 50/4, August 2006, pp. 548-561.

63 Wilhelm Heitmeyer (ed.), *Deutsche Zustände* [German], Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2005.

64 Renato Mannheimer, "E antisemita quasi un italiano su cinque" [Italian], *Corriere de la Sera,* 10 November 2003.

65 Enzo Campelli, *Figli di un dio locale, Giovani e differenze culturali in Italia* [Italian], Milan: FrancoAngeli, 2004, p. 147.

66 Manfred Gerstenfeld, interview with Georges Elia-Sarfati; "Language as a Tool Against Jews and Israel", *Post-Holocaust and Anti-Semitism,* 17, 1 February 2004, <www.jcpa.org/phas/phas-17.htm>.

67 שרון שדה, "כלב השמירה של בריטניה מגבה כותב שאינו מוכן לקרוא מכתבים מיהודים", *הארץ*, 5 באוגוסט 2003.

68 יאיר שלג, "מסע שנאה", *הארץ*, 5 במאי 2002.

69 Ori Golan, "Same Word, Same Meaning", *Jerusalem Post Magazine*, 17 January 2003.

70 Simon Kuper, "Ajax, de joden, Nederland", *Hard Gras* [Dutch], 22, Amsterdam, March 2000, 141.

71 Oliver Bradley, "Anti-Semitism or Endearment?", *EJPress*, 26 June 2006.

72 Margalith Kleywegt, Max van Weezel, *Het Land van Haat en Nijd* [Dutch], Amsterdam: Balans, 2006, p. 226.

73 Margalith Kleywegt, Max van Weezel, *op cit.*, p. 214.

74 Ilan Moss, Antisemitic Incidents and Discourse in Europe During the Israel-Hezbollah War, Paris: European Jewish Congress, 2006.

75 ראה לעיל, 9, 10.

76 ראה לעיל 19.

77 ראה לעיל, 20, 21.

78 ראה לעיל, 23.

79 ראה לעיל, 33.

80 ראה לעיל, 43.

81 Manfred Gerstenfeld, "Europe's Mindset Toward Israel as Accentuated by the Lebanon War", *Jerusalem Viewpoints*, 547, 1 October 2006.

82 Frederic Forsyth, *Daily Express*, 11 August 2006.

83 Kalman Sultanik, "The New Antisemitism", *Midstream*, November/December 2004.

כאשר לכדו הנאצים את היהודים
לא הוצאתי מלה שהרי
לא הייתי יהודי.

כאשר תפסו הנאצים את הקומוניסטים
לא הוצאתי מלה שהרי
לא הייתי קומוניסט.

כאשר אסרו את הסוציאל דמוקרטים
לא הוצאתי מלה שהרי
לא הייתי סוציאל דמוקרט.

כאשר אסרו אותי
איש לא הוציא מלה
כי לא נותר עוד אדם
הראוי לתואר זה.

מיוחס למרטין נימולר (Als die Nazis die Kommunisten holten)